בס"ד, גליון מספר 258 • פרשת פנחס תשפ"ב • שנה ז'

עטרת עטרת

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצללה"ה

ק"ק "עטרת ישועה"
דז'יקוב
ע"ש מרן רבי"ק
בעל עטרת ישועה דיע"א
בנשיאות
הגה"צ רבי חיים מאיר הורוביץ שליט"א
אבדק"ק דז'יקוב

עטרת ראשינו

ממשנתו של הרב אב"ד שליט"א

גורל שבטעות הכניסו לתוכו ב' אנשים ששמותיהם שווים וזכה בגורל אדם שלישי האם הגורל בטל

בפרשתינו כתבה תורתינו הקדושה על ענין הגורל, שציונו הקב"ה לחלק את נחלת הארץ בגורל, ע"כ נכתוב בע"ה ענין הנוגע לדיני הגורל.

עובדא הוי באחד הת"ת בירושלים שעשו הגרלה לכמה ילדים מצטיינים, ובין המצטיינים היו ב' ילדים ששמותם שוה, והנהלת הת"ת עשו ההגרלה והכניסו ב' חשמות לתוך ההגרלה ושכחו לציין על הפתקאות סימון להבדיל בין ב' חשמות, ובגודל עלה ילד אחר ולא אחד מהשתיים ששמותיהם שווים, ונשאלתי האם ההגרלה כשירה והעולה בגורל זכה, או דילמא צריך לחזור ולעשות ההגרלה שנית.

תשובה: נלע"ד בע"ה שההגרלה אינה כשירה וצריך לחזור ולעשות ההגרלה שנית, ואפרש שיחתי.

החוות יאיר ז"ל בסי' ס"א דן בעובדא שהיו י"ב אנשים אמורים להשתתף בהגרלה, ובטעות שכחו להכניס שם אחד ועלה בגורל אחד מהי"י אנשים, והזוכה טען דאין סיבה לבטל הגורל כי אותו שחסר שמו הסכים לותר על זכותו, ושאר המשתתפים הרי לא הפסידו ממה שלא הכניסו את האיש שחסר דאדרבא ע"ז גדל אפשרותם לזכות בגורל, והכריע החוות יאיר ז"ל דזכות לכל אחד לבטל הגורל.

ויליף לה החו"י ז"ל מהא דאמרי' בב"ב ק"ו ב' שני אחין שחלקו ובא להן אח ממדינת הים, רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין וקיי"ל כרב, והתוס' שם ד"ה ושמואל כ' בשם הר"י ז"ל דמיירי נמי באופן שירשו ג' שדות, וכל אחד מהאחיים קיבל שדה ובשדה השלישית חלקו מחצה לזה ומחצה לזה, וכשבא האח הג' עשו גורל ועלה בגורל האח הג' השדה השלישית שחלקוה, ע"כ בטל החלוקה מכל וכל וצריכים לחזור ולעשות גורל על כל השדות, וא"כ ה"נ בנד"ד, כיון דנחסר שם אחד בטעות נמצא דהגורל היתה בטעות ובטל הגורל.

ועיי' שהביא דבר מבהיל משו"ת גאוני קדמאי ז"ל סי' ס' שכ' "שאין הגורל אלא מפי שמים שנא' עפ"י הגורל תחלק הארץ והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות". והוסיף שם החו"י ז"ל "מפני שקרוב הדבר שאם הגורל כהוגן ידבק בו השגחה עליונה כמ"ש הבה תמים מש" אם הגורל מקולקל אין מבוא לומר שמי שזכה מאת ה' היתה זאת וכו' ומצי כל חד לומר אלו נעשה הגורל כהוגן היה קיימא לי שעתי ע"מ מזלי או ע"פ תפילתי שיתן לי הצלחה בכל עסקיי וכו' הוי מתקיים בי ותגזור אומר ויקם לך וכמ"ש אתה תומיך גורלי".

ובתש' ושב הכהן סי' ע"ג כ' הגאון ז"ל דגם בלא סברת החוות יאיר ז"ל דכשהגורל מקולקל לא ידבק בו השגחה עליונה, דינא הוי דהגורל בטל, דכיון דבגורל היו אמורים להשתתף י"ב אנשים ונשתתפו רק י"א הוי גורל בטעות ובטל מעיקר הדין.

ומעתה לפי"ד נלע"ד בע"ה למילף מדבריהם ז"ל דבר גדול, דבנד"ד נמי הכי הוי ובטל הגורל, דנהי דהם ז"ל דיברו כשלא הכניסו שם אחד בטעות או שהכניסו שם אחד פעמיים, מ"מ הרי עיקר טעמם משום דנמצא דאחד מהם אינו יכול לזכות, וא"כ גם בנד"ד אם יעלה אחד מב' הילדים ששמותם שוה לא יוכלו לזכות, דיאמרו להם הנהלת הת"ת, המוציא מחבירו עליו הראי' והבא ראי' דאתה שזכית ולא השני ששמו כשמך, ונמצא לפי"ד דאע"ג שהי' להם זכות להשתתף בהגרלה, אין להם אפשרות לזכות בהגרלה, ונמצא דהרי זה כאילו לא נשתתפו והוי גורל בטעות וכנ"ל ויכול כל אחד ואחד מהילדים לבטל הגורל.

אבארא, מדליף החו"י ז"ל מהך דבטלה מחלוקת, והרי התם כ' הטור ז"ל בחו"מ סי' קע"ח דהרשות ביד אחד לבטל הגורל, וכן פסק מרן המחבר ז"ל שם ס"ג, ומשמע דאם ברצונם לעמוד בגורל שעשו והאח השלישי נתרצה ליטול מעות הגורל קיימים, וכ"ה בהדיא בל' החו"י ז"ל, וגם הושב הכהן ז"ל שב' דהגורל בטל, מ"מ כתב דזכות ביד כל אחד לבטל הגורל ולא בטל ממילא יעו"ש, אבל כ"ה נ' בנידון דידן אם הילדים יתרצו לקיים הגורל, והנהלת הת"ת תפצה את ב' הילדים בריצוי כסף או הגרלה אחרת בניכים שפיר דמי והגורל קיים.

ונלע"ד בע"ה סברא נכונה לחלק בין הנידונים. ולמימרא דבנד"ד הגורל שעשו קיים ולא בטל.

דהנה בנידון דהחו"י ז"ל אותו שהחסירו שמו ולא הכניסוהו לגורל לא הי' לו כלל אפשרות לזכות בגורל, אבל בנד"ד, נהי דאחד משתיהם אינו יכול לזכות היינו זכיה ודאית, דהנהלת הת"ת תאמר לו הבא ראי' דאתה עלית בגורל, אבל עכ"פ זכיה בתורת ספק יכול כל אחד מהם לזכות, ונפק"מ דאם אחד מהם הי' תופס הפרס שעלה בגורל אין מוציאין ממנו דהוא מוחזק, וא"כ ליכא להוכיח מדברי החו"י ז"ל דאפשר לבטל ההגרלה. אמנם המנח"ח ז"ל במצוה נ' נסתפק אם מהני תפיסת קטן, יעו"ש.

ברם, י"ל דנהי דמועיל תפיסת הקטן, מ"מ הא גופא דשאר המשתתפים בגורל יכולים לזכות בפרס בזכיה ודאית, וב' הילדים האלו אין יכולים לזכות בזכיה ודאית אלא זכיה מספק, א"כ מהאי טעמא שוב אין הגורל אמת.

אשר ע"כ נלע"ד בע"ה לדון בזה בדבר החדש.

ובהקדם הא דנסתפקתי בהא דקיי"ל דראובן ושמעון שכל אחד מהם אינו יכול להוציא ממון מלוי יכולים לכתוב הראשה זה לזה ויבא אחד מהם ויציא מלוי מכח ממ"נ או משום תביעת עצמו או משום תביעת חבירו וכדאמרי' בבכורות ממ"נ א', וכדפסק מרן המחבר ז"ל בחו"מ סי' מ"ט ס"ז, היאך הדין בקטן האם יכול להרשות אחרים לפעול עבורו או לא.

והנה אף כי עניינים אלו עמוקים מני ים ואין כאן מקומו מ"מ אזכיר בע"ה בקצרה מה שיש לדון בזה, הנה נחלקו רבנן קמאי ז"ל האם למסקנת הגמ' כח הראשה הוא מתורת שליחות וכ"ה דעת בעל המאור ז"ל בב"ק [כז ב מדפי הרי"ף] ודעת הרמב"ן ז"ל שם במלחמות דגם היכא דלא מהני שליחות מהני הראשה, והכי קיי"ל, ולפי"ז דין הקטן תליא בהנ"ל ולמאי דקיי"ל דגם היכא דליכא תורת שליחות מהני א"כ ה"ה קטן. [אמנם למאי דהביא הש"ך ז"ל בסי' קכ"ב סקל"א בשם מהרש"ך ז"ל דגם להסוברים דמהני הראשה מגוי לישראל ומישראל לגוי מ"מ מגוי לגוי לא מהני הראשה, ולפי"ז מקטן לקטן נמי לא מהני].

מיהו הא קיי"ל דהראשה צריכה קנין וכדפסק מרן המחבר ז"ל בחו"מ סי' קכ"ב ס"ד, אולם למאי דכ' הש"ך ז"ל שם סקט"ו דלדידן קיי"ל דא"צ להקנות גוף הממון, מ"מ קנין סודר על גוף ההרשאה לכו"ע מיהא בעי' וכדכ' מרן הב"י ז"ל שם בדעת הרמב"ם והרמ"ה ז"ל, והרי קטן אינו קונה ומקנה בחליפין ואפי' בהגיע לעונת הפעוטות וכדפסק מרן המחבר ז"ל בחו"מ סי' רל"ה ס"ה, וא"כ בכל ענין לא יוכל הקטן לעשות הרשאה.

וראה זה מצאתי בתשו' הר"י מיגאש ז"ל סי' קנ"א דכ' להדיא דקטן אינו יכול לכתוב הרשאה לאחר דאינו בתורת שליחות, וכן כ' תלמ"מ ז"ל בתשו' לחם רב סי' ק"ס, אמנם מדברי הפרישה ז"ל בחו"מ סי' ר"צ אות ל"ז נראה להדיא דמהני הרשאה בקטן, יעוש"ה.

ומעתה לפי"ז נראה בע"ה דבנד"ד הגורל כשר, דנהי דכל אחד מב' הילדים ששמותם שוה אינו יכול להוציא הפרס, מ"מ הרי אם קטן אחד יכתוב הרשאה לקטן השני לגבות עבורו את הפרס שפיר דמי, וא"כ הועילה ההגרלה גם לב' הילדים דיכולים לזכות בזה ע"י הרשאה, [וגם להנ"ל דקטן לקטן אינו יכול להרשות, מ"מ יכולים ב' הקטנים להרשות גדול אחר שיגבה עבורם ובזה י"ל דמהני].

אמנם אכתי יש לגמגם בזה, דגם אם נימא דיכולים להוציא הפרס ע"י הרשאה, מ"מ הרי גגרע כוחם בהגרלה זו ביחס לשאר המשתתפים בגורל, דהם יכולים לזכות בלא הרשאה אבל ב' הילדים ששמותם שוה אינם יכולים לזכות אלא ע"י הרשאה, ברם, אין הסברא מוכרחת דסו"ס הגורל הועיל שיוציאו הפרס מיד הנהלת הת"ת ויחזרו לעשות גורל ביניהם, וצ"ע.

ונלע"ד בע"ה לחדש דגם אם נימא דלא מהני הרשאה בקטן, מ"מ בנד"ד יוכלו ב' הילדים להוציא הפרס מהנהלת הת"ת.

ובהקדם דברי הנמוקי יוסף ז"ל בב"ב [פ' ב מדפי הרי"ף] ד"ה גרסינן בשם הריטב"א ז"ל, דהאומר תנו מתנה ליוסף בן שמעון ויש שם שנים ששמם יוסף בן שמעון חולקין ביניהם, והק' האחרונים ז"ל אמאי לא יאמרו היורשים לכל אחד מהם הבא ראי' שאתה הוא היוסף בן שמעון שאבינו נתכוין אליו, ותירצו דכיון דודאי אינו שייך ליורשים אלא לאחד משני התובעים לא בעינן להרשאה וחייבים היורשים להוציא המתנה שיתחלק בין שניהם, ולא בעי' הרשאה אלא בחוב יעו"ש.

ומעתה לפ"ז בנד"ד י"ל דגם בלא הרשאה חייבים הנהלת הת"ת לתת החפץ לב' הילדים שיחלקו ביניהם בדרך שיראו לנכון ע"י גורל או באופן אחר, וא"כ שוב הועילה ההגרלה גם לגבי שניהם וכנ"ל.

מיהו בגוף דברי הנמוק"י ז"ל הנה הש"ך ז"ל בסי' רנ"ג סקל"ט הכריע דגם בפקדון או מתנה יכולים היורשים לדחות כל אחד מהם ויאמרו לו הבא ראי' שאבינו נתכוין אליך, יעו"ש, אבל הנתה"מ ז"ל שם סקכ"א כ' דהלכה כדברי הנמוק"י ז"ל, ואיכא בזה נמי דיעה שלישית ה"ה התרומת הכרי ז"ל בסי' רנ"ג, ושם העלה דדוקא ביורשים דכיון דשייך לאחד מב' האנשים ששמם יוסף בן שמעון נמצא דהאב לא הוריש להם דבר זה, אבל בפקדון כיון דהנפקד מוחזק א"א להוציא ממנו אלא בהרשאה, ויליף לה מדברי התוס' בב"ק ע' א' ד"ה אמטלטלין, ולפי"ד בנד"ד דהנהלת הת"ת ודאי נחשבים כמוחזקים בפרס א"א להוציא מהם אלא בהרשאה.

ונלע"ד בע"ה להביא ראי' נפלאה מדברי הר"י מיגאש ז"ל כשי' הש"ך ז"ל דבעי' הרשאה, דהנה בחי' הר"י מיגש ז"ל [שי"ל ע"י הגאון מוה"ר משה שמואל שפירא ז"ל] בב"ב קכ"ז א' בד"ה הדר, אהא דאמרי' התם "דדרש רבא שתי נשים שילדו ב' זכרים במחבא כותבין הרשאה זה לזה א"ל רב פפא לרבא והא שלח רבין דבר זה שאלתי לכל רבותי ולא אמרו לי דבר, ברם כך אמרו משום ר' יוני הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו אין כותבין הרשאה זה לזה".

והר"י מיגש ז"ל ביאר דברי הגמ' דמיירי כשבן ראובן ובן שמעון נתערבו במחבואה אחת ולא ידעי' מי מהם בכור או ראובן או של שמעון יכולים בני ראובן לדחותו אצל שמעון ובני שמעון לדחותו אצל ראובן, וכ' דהא דקתני דבלא הוכרו אין כותבין הרשאה, היינו בחלק בכורה דבעינן שיהיו ניכרים בשעת לידה, אבל בחלק פשוט כותבין הרשאה זה לזה, יעו"ש.

ולפו"ר צ"ע פשיטא מאי קמ"ל הר"י מיגש ז"ל, ואטו ס"ד דגם חלק הפשוט לא יקבלו, והרי הא דחלק בכורה אינן נוטלין משום דבעי' שיהי' ניכר בשעת לידה מי הבכור, ומה ענין זה לחלק הפשוט, אמנם להנ"ל ניחא מאד, די"ל דהר"י מיגש ז"ל קמ"ל דגם בחלק הפשוט אינן יכולים להוציא מהיורשים אא"כ כותבים הרשאה.

והשתא לדעת הנתה"מ ז"ל הנ"ל תיקשי, הא כיון דאחד מהם ודאי יורש אצל ראובן או אצל שמעון, אמאי צריכין הרשאה בחלק הפשוט, הא בודאי חלק הפשוט אינו שייך לשאר היורשין, ומוכח דאעפ"כ בעינן הרשאה, וזה קשיא נמי לדעת התרומת"כ ז"ל הנ"ל, דכיון דהחלק הפשוט ודאי לא שייך לשאר היורשים נמצא לא ירשו חלק זה מאביהם, וצ"ע.

שו"ר דכל דבריהן הנ"ל תליא בפלוגתת רבנן בתראי ז"ל.

דהנה המג"א ז"ל בסי' קל"ב סק"ב הביא תשובה מהגאון מוה"ר מן אב"ד קראטשין ז"ל, בעובדא דהי' לכמה אנשים ייאר צייכ באותו היום ועשו גורל מי יאמר הקדישים, וצורת הגורל הי' דהיו מכניסים לקלפי אותיות והפתק עם האות שעלה בגורל זכה, והיו שם ב' אנשים ששמותיהם מתחיל באות ת', וכתב שם דהגורל בטל, ואין יכולים לומר לכל משתתפי הגורל אנו זכינו ואנחנו נעשה גורל ביננו, וליף לה מיומא כ"ב א' יעוש"ה ובדברי המחבה"ש ז"ל.

ומדבריו ז"ל למדנו דבר חדוש מאד, דגורל צריך לברר מי יאמר הקדיש, אבל גורל שאין בכוחו לברר מי הזוכה ועדיין יצטרכו לחזור ולעשות גורל, אין זה גורל, ולפי"ד בנד"ד בין אם נימא דע"י הרשאה יכולים ב' הילדים לעשות אח"כ גורל ביניהם, ובין אם נימא דאפי' הרשאה אינם צריכים, מ"מ בטל הגורל, דנמצא דאין בכח הגורל להכריע מי הזוכה.

מיהו הגרעק"א ז"ל שם בגליון הביא מדברי המעיל צדקה ז"ל בסי' ו' ושם פליג על דברי המג"א ז"ל, וס"ל דהגורל אינו בטל ויחזרו השניים ששמותם מתחיל בת' ויעשו גורל ביניהם ודחה הראי' מהך דיומא, והשתא לדברי המעיל צדקה ז"ל נמצא דהגורל כשר ואינו בטל, וא"כ בנד"ד אין צורך כלל למה שהארכנו אם צריך הרשאה או אינו צריך, דגם אם לא מהני הרשאה הגורל כשר ויחזרו ויעשו ב' הלדים גורל אחר ביניהם.

אלא אם נימא דהמעיל צדקה ז"ל מיירי באופן שאין כאן טעות בגורל ובתחילה ידעו דיש ב' אנשים ששמותם מתחיל באות ת', ובע"כ לומר דמיירי בשלא הי' טעות דהרי המג"א ז"ל יליף לה מהך דיומא והתם לא הי' טעות, ובזה ס"ל להמע"צ דל"ד דלכתחילה צורת הגורל הוא גם באופן זה דאם יעלה בגורל מי ששמו מתחיל באות ת' יחזרו השניים ויעשו גורל ביניהם, אבל בנד"ד, דהגורל הי' אמור להכריע מי הזוכה, ובטעות לא עשו סימן המבדיל בין ב' השמות, י"ל דגם הוא ז"ל מודה דהגורל בטל וכדיעת המג"א ז"ל, מיהו רחיטת דבריו ז"ל אינו מורה לחילוק זה.

תמצית העולה מהדברים

א) עובדא הוי בת"ת שעשו גורל ובטעות הכניסו בגורל ב' ילדים ששמותיהם שווים, וזכה ילד אחר בגורל, ויש להסתפק האם הגורל כשר או לא.

ב) החוות יאיר ז"ל דן בגורל שבטעות לא הכניסו של אחד מהם לגורל, וכתב דהגורל בטל דכיון דאחד הראוי להיות בגורל לא הכניסו שמו הוי גורל בטעות וכל הגורל בטל, וכן פסק הושב הכהן ז"ל.

ג) ולפי"ד נראה בע"ה דגם בנד"ד כיון דנתברר דאותם ב' הילדים אין יכולין לזכות בגורל דאם השם שלהם יעלה בגורל יוכלו הנהלת הת"ת לדחות כ"א מהם הבא ראי' שאתה עלית בגורל, א"כ הוי כגורל שבטעות לא הכניסו את ב' הילדים האלו.

ד) ונראה בע"ה לחלק, דשאני נדון דהחו"י ז"ל דאותו שחיסרו שמו אינו יכול לזכות כלל בגורל, אבל בנד"ד הרי מספק יוכל כל אחד מב' הילדים לתפוס הפרס, ונימא דסגי בזה, מיהו נראה דכיון דאין זכות ב' הילדים בגורל שוה לזכות שאר המשתתפים הגורל בטל.

ה) אמנם נראה לדון בדבר החדש, ובהקדם הא דיש להסתפק האם הרשאה מועיל בקטנים, ומצאתי דדעת הפרישה ז"ל דמהני ודעת הלח"מ ז"ל דלא מהני, ולפי"ד י"ל דשפיר מהני הגורל דאם יעלה שם זה משמותיך לב' ילדים יוכלו לכתוב הרשאה אחד לשני ויוציאו הפרס מהנהלת הת"ת ושוב יחלקו ביניהם או יטילו גורל ביניהם.

ו) וליכא למימר דסו"ס אין כח הילדים בגורל שוה לכח שאר המשתתפים, דזה אינו, דסו"ס הגורל הועיל שיוציאו הפרס מיד הנהלת הת"ת ויחזרו לעשות גורל ביניהם.

ז) וגדולה מזו נראה דגם לדעת הלח"מ ז"ל דלא מהני הרשאה מ"מ הא כ' הנמוק"י ז"ל דמי שציוה לבניו ליתן מתנה ליוסף בן שמעון ויש ב' בנ"א בשם זה מוציאין מהיורשים גם בלא הרשאה, א"כ בנד"ד לא בעי' הרשאה דכיון דאחד משניהם ודאי זכה והספק רק בין שניהם.

ח) מיהו הש"ך והתרוה"כ ז"ל בסקו דגם בנדון דהנמוק"י ז"ל בעי' הרשאה, אבל הנתה"מ ז"ל בסק כהנמוק"י ז"ל, ויש להוכיח מדברי הר"י מיגש ז"ל כדעת הש"ך ז"ל.

ט) שו"ר דכל הנ"ל ליתא, דהנה מדברי המג"א ז"ל בסי' קל"ב יש להוציא יסוד גדול ומחודש, דכל גורל שאינו מברר מי הזוכה אלא אחרי הגורל יצטרכו לעשות עוד גורל וכעובדא דידן בכל הגורל.

י) מיהו המעיל צדקה ז"ל פליג, וי"ל דגם הוא ז"ל מיירי רק באופן שלא היתה הגורל בטעות אבל בנד"ד בטעות לא הבדילו בין ב' הילדים ששמותיהם שווים בטל הגורל.

עטרת זקנים

ליקוטים ונפלאים מתורות רבותה"ק מדז'יקוב זי"ע

בין המצרים

על פי מה שפירשתי **'ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם'**, ש**'בונה ירושלים ה'** (תהלים קמז) ובמה בונה אותה, "בימינו" על ידי הימים שלנו, שבכל יום כשאדם עובד אותו את"ש, הכל לפי מעשיו בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח למשל לבינה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום, עד שיהיה נבנה בשלימות במהרה בימינו.

וכן שמעתי מהרב מדוש מורינו **הרב אלימלך זצ"ל** שכשעשה עליית נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמרו לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות, ופעם אחת אמר שנפלה בין טומאה אחד בצורה גדולה מאוד, ובכל יום עולים אלפי אלפים בעלי מלאכות בנאים לבנות החומה, אבל יש לי שומר טוב, שכשהרב מורינו **הרב יעקב יצחק מלאנצהוט** מתפלל תפילת י"ח מתפילת מנחה מפיל כל מה שבונים, והבנתי דברי הקדושים, שמפיל זה, על ידי שעל ידי תפילתו בונה חומות ירושלים ובית המקדש, ולפי ערך שבונה חומות ירושלים לפי ערך זה מפיל בהבית הזה של טומאה, כי כשזה קם זה נופל. וזהו שנאמר כי תבנה בית חדש ...

(זרע קודש פר' כי תצא)

וזהו שאמר: (תהלים עג) **"אך" טוב לישראל**, על כ"א יום שבין י"ז בתמוז לט' באב, על דרך הנ"ל שאוצר גנוז במקום שיש הרבה מנעולין, ועל דרך זה ימים אלו שבין המצרים, והם נגד כ"א יום מראש השנה עד שמיני עצרת.

(זרע קודש פר' דברים ד"ה בהפטורה ידע, וע"ע שם בריש הפרשה, שרומז על כ"א ימי הימים טובים)

(ע"ע מהרש"א בכורות ח: מג"ע ואתחנן אופן קז)

כל המיצר לישראל נעשה ראש (ביטוי נו:), כי יש כ"א יום של בין המצרים, והמתקתן על ידי שממשיכין מן כ"א יום מן ראש השנה עד שמיני עצרת כנודע. וזהו **'כל המיצר לישראל'**, הכ"א יום של בין המצרים שהם במיצר, אמנם **'נעשה ראש'**, כי 'נעשה' מלשון תיקון, שהתיקון הוא שממשיכין הימים מן ראש השנה הנקרא ראש, והבן.

(אמרי נועם, מועדים ליקוטים מפי אנ"ש)

נראה לרמז על פי מה דאיתא בספרים שכ"א ימי בין המצרים הם נגד כ"א יום מראש השנה עד שמיני עצרת נמצא שי"ז בתמוז הוא נגד ראש השנה, וזהו: **'ניתנה ראש'** היינו כשנזכור את יום ראש השנה שמכוון נגד י"ז בתמוז, אז **'ונשובה מצרימה'** נקדים לעשות תשובה מתחילת ימי בין המצרים, דהיינו בי"ז בתמוז.

(רמזי הפלאות פר' שלח אות ל)

פינחס בן אלעזר כו', וברש"י לפי שהיו השבטים מבזין אותו כו',

יש לרמז אשר כוונת זמרי היתה ע"י שיעבור עבירה גדולה כזו ויתחבר א"ע עם העכו"ם יהיה לו פרנסה כמו שאומרים האפיקורסים גם בזמן הזה. וזהו שנאמר שהושיבו חניות מוכרות לחם ויין בשוק של זונות, עיין במדרש, היינו אשר ע"י הזונות יהיה להם לחם ויין, וזה היה כוונת זמרי.

ופינחס קנא קנאת ד' צבאות וביטל אפיקורסות והמספחת הזאת המתהלכת בעונה"ר, וע"כ היו השבטים מבזין אותו 'הראיתם בן פוטי זה שפיטם עגלים לעבודה זרה', היינו, יתרו פיטם עגלים לע"ז בשביל הפרנסה. ולזה 'בא הכתוב ויחסו אחר אהרן' היינו, שהראה להם הקב"ה אשר יוכלו להשפיע שפע הפרנסה מצד הקדושה היינו ע"י הקטורת שהקטיר אהרן, שהקטורת מעשרת, היינו, הגם שצריך לפרנס א"ע, ע"כ' היה לו ליקח הפרנסה מצד הקדושה כמו ע"י הקטורת, ובדין הרג את זמרי.

ולזה אמר הקב"ה 'הנני נותן לו את בריתי שלום', וע"י השלום נתרבה שפע הפרנסה בבית. ושילם לו הקב"ה גמולו בשביל שקנא בענין הפרנסה, ע"כ נתן לו הקב"ה ברית שלום רומז על הפרנסה שלא יצטרך למריבות וקטטות בתוך ביתו ח"ו.

(עטרת ישועה)

לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם כו'.

ובמ"ד בדין הוא שיטול שכרו, ותמהו כל מפרשי התורה, הא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אולם איני מבין למה הרגישו בזה, הא בפשוט ניחא ואין כאן התחלת קושיא, לפי"מ שפירשי"ז ע' 'והיתה לו ברית כהונת עולם א"כ השכר הוא הכהונה כמבואר בפסוק, ובפירוש איתא במסכת אבות 'שכר מצוה מצוה', א"כ ניחא ע"י מצוה לן שעשה נותן לו הכהונה שהוא ג"כ מצוה לעמוד לפני ד' ולשרתו, כי שכר מצוה מצוה ובדין הוא שיטול שכרו בזה, והוא פשוט.

(הגה"ק ר' חיים מנחם דוד הורוביץ אבד"ק דזיקוב)

עטרת זהב
פרקי הגות ומחשבה בפרשה

ילד עצבני מעבר לדלת הנעולה

לקח לי קצת זמן לקלוט אם הוא ציני או שהוא מתכוון ברצינות. האמת היא אני עדיין לא יודע.'אני מקנא בך, בצדיקים שיש לך' - כך הוא התחיל.

'התחלת באמצע, קודם תגיד 'גוט שבת' משהו פתיח, אחרי זה תתחיל עם הטענה או הביקורת'.

'נו, אתה מבין כבר' - הוא המשיך מיניה וביה - 'כתבת על רחמים, על חמלה, על חיבוק, על כתף שאפשר לשים עליה את הראש ולבכות'.

'כן, ומה אתה חושב על זה?'

'אני חושב, שאני מקנא בך בצדיקים שיש לך - כבר אמרתי לך בהתחלה', הצדיקים שלי אומרים אחרת'.

'מה הם אומרים'? התעניינתי.

'הם אומרים, שמי שמחסיר מצות עשה, הוא גורם לפגם כל כך גדול בעולמות העליונים עד שכמעט ובלתי אפשרי למלאות את החלל והחסר הענקי שגרם. ואם עובר על לא תעשה אזי הוא מקבל גהינום. והוא נידון בחיבוט הקבר ובצואה רותחת, אלא אם כן יעשה תשובה, כזו תשובה שהוא מתחרט בכל לבו על מה שעשה עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה. וגם אז, הוא עדיין לא יקבל גן עדן עד שיעבור שנה בגיהנום כמשפט רשעים. וגם הגהינום הזה לא יספיק לו רק לרמה מסויימת של גן עדן, אבל ככל שירצה להתקדם בגן עדן הוא יצטרך לקבל יותר ייסורים, נהר דינור וכו' בקיצור שבעה מדורים של פחד וצלמות'.

'רק שניה, אתה מצייר ומאיים בשם הצדיקים שלך, אבל לא הבנתי בדיוק מה הם רוצים שאני יעשה ואנצל מהתופת הזה, הם אמרו לך פעם משהו על זה, על מה שאני כן צריך לעשות'?

'לא נראה לי שיש משהו שיכול להציל מהרשימה הזוועתית הזו'!

'רק שניה, בקודם דיברת בשם צדיקים, ועכשיו אתה אומר לא נראה לי, אבל מה הצדיקים האלה אמרו לך'?

'שצריך להיות יותר טוב. אני לא יודע. התורה היא לא רחמים וחמלה. התורה דורשת. שניטיב דרכינו. שנתעלה. שנתקרב'.

'טוב, לא הסברת לי בדיוק מה מכל הרשימה אתה לא עושה, אבל בוא נשאל ככה, וכשתעשה את כל הרשימה, אז הכל יהיה בסדר? האיומים ייהפכו לחיוכים'?

'לא!! כי תמיד אפשר יותר טוב'.

'אז אין מנוס לדבריך. או איך לדברי איך שאתה מבין מדברי הצדיקים שאתה שומע מהם'.

'לא. אין מנוס'!

'וכשאתה חושב על כך, נראה לך שהשם המציא את המערכת הזו בשביל לעשות אתך טוב או לא טוב'?

'זה לא משנה למה הוא המציא את זה. אין לי עסק בנסתרות'.

'במה יש לך כן עסק'?

'בלברוח. לברוח כל הזמן מהפחד. לנסות להיות טוב. וזהו'.

'אז אתה מקנא ב"צדיקים שלי", או שאתה חושב שהם לא צודקים'?

'הם לא צודקים!!! ואין צדיקים שאומרים בכלל את הדברים האלו!!! סתם בדית אותם מלבך'.

התגוננתי - 'באמת לא כתבתי שם של איזה צדיק, אני רק אמרתי שיש כאלו אברכים שהם חושבים שהם כאלישע בן אבויה, והם מצפים לאיזה צדיק שיחמול עליהם'.

'אז זה שטויות'.

'אתה כועס'?

'מאד'!

'אבל אם זה שטויות, אז למה אתה כועס? אתה כועס על כל אחד שאומר או עושה שטויות'?

'לא. בקיצור, תפסיק לחפור. ותפסיק לדבר שטויות'.

'אפשר לשאול אותך שאלה'?

לא. כל טוב, אני ממהר, גצ'אבעס.

•••

חברים אהובים.

אתם יודעים: כל סיפור קיצוני, הוא בסדר כי הוא בעצם סרגל ארוך שיכול להכיל הרבה מחשבות בתוכו. אם אחד הלא לא בדיוק כמו אלישע בן אבויה, אפילו אם הוא מליונית ממנו - גם יכול להבין כמה כאב לו. ואם אחד לא בדיוק כמו היהודי הכועס, נעבעך, אפילו אם הוא מליונית ממנו - גם יכול להבין מה מעצבן אותו.

כשאנחנו שומעים דיבורים על 'רוך', על 'חמלה', על 'שמחה', אז הכל יהיה בסדר? האיומים ייהפכו לחיוכים'?

'לא!! כי תמיד אפשר יותר טוב'.

'אז אין מנוס לדבריך. או איך לדברי איך שאתה מבין מדברי הצדיקים שאתה שומע מהם'.

'לא. אין מנוס'!

'וכשאתה חושב על כך, נראה לך שהשם המציא את המערכת הזו בשביל לעשות אתך טוב או לא טוב'?

'זה לא משנה למה הוא המציא את זה. אין לי עסק בנסתרות'.

'במה יש לך כן עסק'?

'בלברוח. לברוח כל הזמן מהפחד. לנסות להיות טוב. וזהו'.

'אז אתה מקנא ב"צדיקים שלי", או שאתה חושב שהם לא צודקים'?

'הם לא צודקים!!! ואין צדיקים שאומרים בכלל את הדברים האלו!!! סתם בדית אותם מלבך'.

התגוננתי - 'באמת לא כתבתי שם של איזה צדיק, אני רק אמרתי שיש כאלו אברכים שהם חושבים שהם כאלישע בן אבויה, והם מצפים לאיזה צדיק שיחמול עליהם'.

'אז זה שטויות'.

'אתה כועס'?

'מאד'!

'אבל אם זה שטויות, אז למה אתה כועס? אתה כועס על כל אחד שאומר או עושה שטויות'?

'לא. בקיצור, תפסיק לחפור. ותפסיק לדבר שטויות'.

'אפשר לשאול אותך שאלה'?

לא. כל טוב, אני ממהר, גצ'אבעס.

•••

חברים אהובים.

אתם יודעים: כל סיפור קיצוני, הוא בסדר כי הוא בעצם סרגל ארוך שיכול להכיל הרבה מחשבות בתוכו. אם אחד הלא לא בדיוק כמו אלישע בן אבויה, אפילו אם הוא מליונית ממנו - גם יכול להבין כמה כאב לו. ואם אחד לא בדיוק כמו היהודי הכועס, נעבעך, אפילו אם הוא מליונית ממנו - גם יכול להבין מה מעצבן אותו.

כשאנחנו שומעים דיבורים על 'רוך', על 'חמלה', על 'חירות', על 'בדידות ונחמה' - יש אי'זשהו כעסן בתוכנו, קטנצ'יק אבל יש, שאומר לנו: את כל המושגים האלו תשאיר ל"בית יעקב", גם משה רבינו דיבר אליהם ככה, אלינו תדבר לענין. תפחיד אותנו. תאיים. "תגיד לבני ישראל" - דברים הקשים כגידים.

•••

אבל רגע קודם שנעיין במניעים של ההתגוננות הזו. בואו ונעמיד דברים על דיוקם:

אם יש צדיק שאומר שאתה צריך לרחם על עצמך בתור חוטא, ולא להלחיץ, ולחמול על עצמך, ולא לעזוב את החטא, אין כזה צדיק, אבל אם יש - ברח ממנו.

אם יש צדיק שאומר שאתה צריך לפצוע גם את הלב השותת דם שלך, ולזרוק על עצמך אבן לאחר נפילתך ולהתייאש מהטוב - ברח ממנו.

הצדיקים כולם, כולם כולם, אומרים לנו 'יש לך תקוה', 'הדרך לא חסומה אתה יכול להתקרב', 'השם נמצא בכל מקום רק תקרא לו, תחשוב עליו, הוא אתך ממילא'.

וכשהם מרצים בפנינו איומים, הם אומרים 'בן אהוב, תעזוב את הדרכים הללו, הם לא טובים, בוא ותשמע למה שאנחנו מציעים, אנחנו מציעים לך "חיים", בוא קח אתה יכול, אתה מסוגל'.

•••

וכעת נתפנה להסביר למה יש לנו כזה כעסן בתוכנו, למה אנחנו לא מוכנים לקבל את האהבה בטבעיות ולהאמין בה.

אתם יודעים מה, בואו נערוך כאן תפילה קטנה, אין לי יכולת להסביר לכם את זה במילים אחרות, בואו ננסה להתפלל על זה יחד:

אָבִינוּ אָב רַחֲמָן. הַמְרַחֵם, הַשֹּׂמֵעַ. הַצּוֹפֶה וּמַבִּיט. נָתַתָּ לָנוּ אֶת תּוֹרָתְךָ בִּשְׁבִיל שֶׁנִּדָּבֵק בְּעַצְמוּתְךָ, וְאַתָּה גִּלִּיתָ לָנוּ עַל יְדֵי חֲכָמֶינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁמַּהוּתְךָ וְעַצְמוּתְךָ הוּא טוֹב נִצְחִי לְלֹא שׁוּם רְבָב וְגַרְגִּיר שֶׁל רַע וְחוֹשֶׁךְ.

אַבָּא, אֵיךְ קָרָה לָנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ מְחַפְּשִׂים דַּוְקָא אֶת הַמְּלִים הַמַּחֲלִישׁוֹת, הַשּׁוֹבְרוֹת, הַמַּכְנִיעוֹת גַּם אֶת הַמְעַט טוֹב שֶׁבָּנוּ. אַבָּא אֵיךְ קָרָה שֶׁקָּשֶׁה לָנוּ לְהַאֲמִין לִפְעָמִים שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ הִיא בִּשְׁבִיל לְגַלּוֹת אֶת רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, אַבָּא אֵיךְ קָרָה שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ מַכְּבִידָה עָלֵינוּ לִפְעָמִים, וַאֲנַחְנוּ מַדְמִינִים שֶׁבְּלִי כָּל הַסִּפּוּר הַזֶּה הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת לָנוּ הַרְבֵּה יוֹתֵר נוֹחַ, הַרְבֵּה יוֹתֵר קַלִּיל.

אַבָּא, הַלֵּב שֶׁלָּנוּ פָּצוּעַ. יֶלֶד שֶׁעוֹמֵד מִחוּץ לַדֶּלֶת, בִּגְלַל שֶׁהוּא הִרְבִּיץ לַאֲחוֹתוֹ וְנְעֶנַשׁ לָצֵאת הַחוּצָה לְעָשֵׂר דַּקּוֹת, וְהוּא רוֹקֵעַ בְּרַגְלָיו וּבוֹכֶה, אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין בְּמִשְׁקָל רֹאשׁוֹן שֶׁאִמָּא אוֹהֶבֶת אוֹתוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל לְדַמְיֵן שֶׁאִמָּא עַכְשָׁו מְכִינָה לוֹ שִׂיחַ טָעִים בְּשְׁבִיל לְקַבֵּל אוֹתוֹ בְּחֲזָרָה הַבַּיְתָה עִם חִיּוּךְ, וְלוֹמַר לוֹ זֶהוּ, מַעֲכָשָׁו אַתָּה הָכִי טוֹב וְגַם לִפְנֵי זֶה הָיִיתָ טוֹב רַק הָיָה לְךָ קָשֶׁה לְמַמֵּשׁ אֶת הַטּוֹב הַזֶּה - הוּא לֹא מַאֲמִין וְלֹא רוֹצֶה לְהַאֲמִין בְּהַגִּיגִים כָּאֵלּוּ.

יֶלֶד מִחוּץ לַדֶּלֶת שֶׁל הַבַּיִת, עוֹמֵד בּוֹכֶה, וְנִזְכָּר בְּכָל הַפְּעָמִים שֶׁאִמָּא צָעֲקָה, שֶׁאַבָּא הִסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעֵינַיִם מְאִימוֹת, שֶׁסַּבָּא לֹא קָנָה לוֹ מַתָּנָה שֶׁהוּא רָצָה - מַר לוֹ לְיֶלֶד הַזֶּה. מַר לוֹ וְהוּא נִזְכָּר רַק בְּמָה שֶׁהָיָה לוֹ מַר וּבְמָה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מַר. הוּא מְחַפֵּשׂ רַק מְרִירוּת.

אַבָּא שֶׁבַּשָּׁמַיִם - הַיֶּלֶד הַזֶּה זֶה אֲנִי, זֶה אָח שֶׁלִּי, זֶה חָבֵר שֶׁלִּי, זֶה כָּלְנוּ. מְחַכִּים מִחוּץ לַדֶּלֶת, מַעֲבָר לַכֹּתֶל, רוֹקְעִים בְּרַגְלַיִם מַרְגִּישִׁים מְזֻנָחִים וַעֲזוּבִים. מְחַפְּשִׂים רַק עוֹד סִבָּה לְכַעַס, עוֹד סִבָּה לְאַכְזָבָה.

מְחַפְּשִׂים אֶת 'שֶׁבְּטְךָ', מִתְעַלְּמִים מִ'מִּשְׁעַנְתְּךָ'...

אַבָּא, תֵּן לָנוּ אֶת הַכֹּחַ לְהַתְחִיל לִבְרֹר אֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת, לְחַזֵּר אַחֲרֵי פְּרוּרֵי אֹכֶל שֶׁטָּעַמְנוּ כְּשֶׁלֵּשׁ הַשָּׁמֶן וּכְצַפִּיחִית בְּדֶבֶשׁ, לְחַפֵּשׂ אַחֲרֵי נִיצוֹצוֹת שֶׁל חִזּוּק וְאֱמוּנָה. תֵּן לָנוּ כֹּחַ לִרְאוֹת בְּשׂוּבְךָ לְצִיּוֹן, לִרְאוֹת בְּגַאֲלָתֵנוּ קִמְעָה קִמְעָה כְּאֲיֶלֶת הַשַּׁחַר. תֵּן לָנוּ אֶת הָרְאִיָּה הַנְּכוֹנָה, לְהָבִין בְּאוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁהִתְחִיל לְהִתְגַּלּוֹת עַל יְדֵי צַדִּיקֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, הַלּוֹרֵם שִׂמְחָה מִן הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, וּמְעוֹרְרִים אוֹתָנוּ לְהָבִין אֶת רַחֲמֶיךָ עוֹד בְּגָלוּתֵנוּ. תַּעֲזֹר לָנוּ לִשְׁמֹעַ אֶת קְרִיאוֹת הַצַּהֲלָה שֶׁשְּׁכִינַת עֻזְּךָ צוֹעֶקֶת אֵלֵינוּ מֵעֵבֶר לַדֶּלֶת הַסְּגוּרָה:

'עַד מָתַי תִּתְחַמְּקוּן הַבַּת הַשּׁוֹבָבָה כִּי בָרָא ה' חָדָשָׁה בָּאָרֶץ נְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יֹאמְרוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְעָרָיו בְּשׁוּבִי אֶת שִׁבוּתָם יְבָרֶכְךָ ה' נְוֵה צֶדֶק הַר הַקֹּדֶשׁ. וְיָשְׁבוּ בָהּ יְהוּדָה וְכָל עָרָיו יַחְדָּו אִכָּרִים וְנָסְעוּ בַּעֲדֶר. כִּי הִרְוֵיתִי נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וְכָל נֶפֶשׁ דָּאֲבָה מִלֵּאתִי'...

לעטר פתורא
דרושים נאים לפרשת השבוע

'שואלין בשלומך כפנחס'

איתא במסכת דרך ארץ (פ"ז הל"ג) אם ראית עני שמת, לך וחזור עליו עד שתוליך אותו לקבר, שבחזירתך שואלין בשלומך כשלום פנחס בן אלעזר, ע"כ (וע"ע ב"ב י. כל צדקה וכו'). ולכאו' צריך להבין, למה שכרו של מי שקובר מת עני הוא דווקא שאילת השלום כמו פנחס בן אלעזר, ומה הקשר בין הדברים. ונראה ליישב (חלק מהדברים שמעתי מהגרפ"י גולדווסאר שליט"א ועיין בספרו 'מי זהב'), שהנה יש כאן להעיר הערה נפלאה, שהנה איתא בגמ' סנהדרין פב: 'התחילו שבטים מבזים אותו - ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והרג נשיא בישראל, בא הכתוב ויחסו פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן', ובפשטות נראה שטענו השבטים שקנאתו של פנחס מגיעה ממקום של נגיעה אישית, שהרי אביו אמו היה מפטם עגלים וכו' וא"כ שבודאי שלכן הוא מקנא כך, כתגובה הופכית לרקע שממנו הוא בא. אמנם שלפ"ז צ"ע מה היתה תשובת הכתוב בזה שייחסו לאהרן הכהן, והרי סו"ס אם שייכת אצלו אותה נגיעה מה יעזור שיש לו ייחוס אחר.

והנה בברכתו של פנחס כתיב 'והיתה לו ולזרעו אחריו כהנת עולם' - ופרש"י 'שאע"פ שכבר ניתנה כהונה לזרעו של אהרן לא ניתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהן שיולדו אחר המשחתן, אבל פנחס שנולד קודם לכן לא נמשח ולא בא לכלל כהונה עד כאן'. ויש כאן הערה, שלכאו' אם מציירים את הדבר בעייני שיכלנו היה נראה שהיה לו לפנחס ניסיון גדול במידת הקנאה טרם שנתכהן, שהרי סבו, אביו, אחיו הקטנים - כולם כהנים, ואילו הוא - המבוגר שבין האחים - נחשב כזר, איננו עובד במשכן, לא מקבל מתנות כהונה, מותר בגרושה וכו', וכל זה לא במשך שנה או שנתיים אלא במשך ארבעים שנה!!! ולכאו' אינו מן הנמלט שלא יתמודד פנחס עם רגש הקנאה - למה כל משפחתו זכתה לכך ודווקא הוא לא?! והאמת היתה, שכבר כתוב בליקוטי הערות ע"פ אוחה"ק מן הזהר (ח"ג ד' רי"ד ו-רכ"א) שבמכוון לא נתכהן פנחס עד מעשה זמרי, כדי שלא ירתע מלהרוג את זמרי מפני האיסור של "לנפש לא יטמא". ואם נשלים את הדברים, נ"ל שכל כמה שבאמת זכה פנחס לאותו המעמד ודאי שהוא מכיוון שהיה שלם באמונתו ולא קנא כלל לכבודו האישי ולא הטיל דופי בגזרת עליון, ובזה זכה ונזדכך עד לאותה המדרגה.

ולפ"ז הרי הדברים נפלאים, דווקא פנחס ולא אחר ראוי להיות קנאי לה', שהרי הוא נזדכך בניסיון הקנאה במשך ארבעים שנה במה שנוגע לכבודו האישי ולמעמדו המשפחתי - ועמד בו בגבורה, א"כ כאשר הוא בא ומקנא לה' אין הקנאה מגיעה אלא ממקום טהור שלא שייך כלל בנגיעות אישיות, שהרי כבר הוכיח פנחס שאין הוא מקנא לכבוד עצמו. וזו תשובת הכתוב לטענת השבטים במה שייחסו לאהרן הכהן, שהרי מזה שהיה מיוחס לאהרן הכהן כל אותם שנים ולא נתכהן, הרי נוסה ארבעים שנה בניסיון הקנאה וכל כמה שזכה להגיע לאותו מעמד הרי מוכח שעמד בו בגבורה, א"כ אין לחשוד בו בנגיעות אישיות כלל. וזה הביאור בדברי המסכת דרך ארץ שעמה פתחנו, שהרי הרואה עני מת ומתעסק בקבורתו, אין זה אלא חסד של אמת ללא כל נגיעות, שהרי ממנו ודאי שאינו מצפה לקבל טובה, וגם כיון שהוא עני, אין לו ממון או משפחה שממנה מצפה לקבל טובה, אלא זה הוא מעשה כולו לש"ש ללא שום נגיעות, לכן ראוי הוא שישאלו בשלומו כפנחס בן אלעזר שג"כ קנא לש"ש ללא כל נגיעות.

עטרת פז
ממחשבת המוסר

יפקד ה' אלקי הרוחות

רשי מביא מהתנחומא, כאשר הקב"ה אומר למשה כי הגיע זמנו למות. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, גַּלּוּי לְפָנֶיךָ דַּעְתּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאֵינֶנּוּ דּוֹמֶה זֶה לָזֶה. מַנֵּה עֲלֵיהֶם מַנְהִיג שֶׁיְּהֵא סוֹבֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי דַעְתּוֹ.

לכאורה תמיהה גדולה?!... במילים אחרות הדו שיח נשמע כדלהלן: משה אומר להקב"ה. תשמע, אני הייתי מנהיג ארבעים שנה יש לי נסיון אני מכיר את העם הזה לא כל אחד יכול להיות פה מנהיג, צריך מישהו רציני שיודע ללכת בהלך הרוח של כ"א ואחד. ואולי הקב"ה עונה לו, שומע, שומע, טוען טוב, לא חשבתי על זה, ממש אני לא יודע מה הייתי עושה בלעדיך... וצ"ב

הגמרא בב"ק אומרת כדדרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא כד רגיז רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא: ופירש"י **עביד לנגדא סמותא** - לעז המושכת מנקר עיניה ונכשלת ונופלת בבורות והעדר אחריה, **כך, כשהמקום נפרע משונאי ישראל, ממנה להן פרנסים שאינן מהוגנין.** משה מתפלל אל ה' ומתחנן כי יבחר להם מנהיג על העדה שידע ללכת ברוח כל איש ואיש ולא יהיה עוור ויראה רק חלק מהאנשים וחלק אחר יהיו כלא קימים. ההנהגה של הקב"ה יכולה להיות בדין ולפי זה יבחר מנהיג לא כפי שמשה מבקש, ולא בגלל שכביכול הקב"ה לא בחר אחד שלא מתאים אלא שהמנהיג נבחר לפי ההנהגה שהי"ת רוצה לנהוג עם עמו וע"ז מתפלל משה שיהי' הנהגה של רחמים שהמנהיג יהיה היודע ללכת בהלך הרוח וכו'

•••

הגאון ר' אליעזר טורק שליט"א מספר: שמעתי פעם מהרב הגאון רבי מרדכי סמפולינסקי שליט"א, חתנו של הגאון הצדיק רבי אהרן חדש זצ"ל, משגיח ישיבת מיר, כי בהזדמנות מסויימת ישבו בני המשפחה ושוחחו עם הסבא הגדול הגאון הצדיק רבי מאיר חדש זצ"ל, משגיח ישיבת חברון, אודות דרך חינוכו של רבו, מרן הסבא מסלבודקה זצ"ל אחד הנוכחים הזכיר את העובדה המפורסמת שמספרים על הסבא, כי היה נוהג להתענות לזכות תלמידים שהתקשו בלימודם ועלייתם הרוחנית. אך רבי מאיר הגיב בהחלטיות: "הכרתי את הסבא היטב, ולא היתה דרכו להתענות על תלמידיו. אולם כן אוכל לומר לכם על מה הוא כן התענה: הוא התענה על עצמו! על כך שלא הצליח למצוא דרך ומסילה ללב התלמיד!" ... בדומה לזה, סיפר פעם הגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל, כי פעם מצאו את אביו מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, כותב לעצמו פתק בעיצומו של חול המועד, את לשון הפסוק במשלי: "עניך לנוכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך" (יד, כה), ומכניסו לכיסו. אחד התלמידים הרהיב עוז ושאלו: "מהיכן מצא ראש הישיבה היתר לכתוב בעיצומו של מועד דבר שאינו אבדך". השיבו רבי אהרן: "אצלי זה בגדר דבר האבד. מאחר ובימי החג באים אלי המונים לשחר את פני, ועלול אני לראות את מגרעותיהם וחסרונותיהם. לכן כתבתי לעצמי את הפסוק שיעמוד מול עיני למזכרת, ויעורר אותי להפנות את הדברים לעצמי. תמצא את המגרעות והחסרונות של עצמך ולא של זולתך"...

עטרת המקרא
באורים בפרשה בדרך הפשט

והיתה לבני ישראל לחקת משפט (כז,יא)

א. אין אדם יכול להוריש למי שאינו ראוי ליורשו ולא לעקור הירושה מן היורש אע"פ שזה ממון, שנאמר והיתה לבני ישראל לחוקת משפט, לומר שחוקה זו לא תשתנה ואין התנאי מועיל בה (רמב"ם פ"ו מנחלות). וכבר תמהו, דמסוגיית הגמ' (ב"ב קכו:) משמע דליכא לזה ילפותא.

והנה שם קלב, נכסי לך ואחריך לפלוני, אם ראשון ראוי ליורשו אין לשני במקום ראשון כלום, דירושה אין לה הפסק. ופריך, והא אפסקה. ומשני הוא סבר יש לה הפסק, ורחמנא אמר, אין לה הפסק. ויש לעי' היכן רחמנא אמר כן. (ועי' ברשב"ם. וראב"ן כתב דילפי' מאשר ירשו אבותיך וירשתיה). וי"ל דהרמב"ם ביאר דהוא משום דרחמנא אמר והיתה לבנ"י לחקת משפט, ומזה למדנו, דא"א לעקור הירושה מן היורש.

ב. הרמב"ן (ב"ב קכט:) הקשה היכי מהני מתנת שכיב מרע לאחר זמן, והא כל שלא קנה בשעת גמר מיתה, חלה ירושת תורה דיורש, וירושה אין לה הפסק. ותירץ, דהתורה נתנה רשות לאב להנחיל מעתה לכל מי שירצה ולהעביר מן היורש, וכן בכלל זה נתנה רשות להנחיל לאחר זמן וירושה עוברת ונפסקת מן היורש, ורק בנכסי לך, כיון דאתחיל בירושה דתורה והנחילו בה, שוב אינה נפסקת ממנו.

ומהרי"ט (חו"מ עד) תמה, דבשלמא היכא דהנחיל למי שראוי ליורשו בהנחלה דריב"ב, ניחא דחשיב יורש בשעת מיתה (אע"פ שלא זכה בנכסים בפועל עד לאחר זמן), אמנם במתנת שכיב מרע לאחר זמן, שאינה אלא מדרבנן, היכי חיילא לאחר שנפלו נכסים קמי ירתי:

והנה שם קמז. מנין למתנת שכיב מרע שהיא מה"ת שנאמר: והעברתם את נחלתו לבתו, יש לך העברה אחרת שהיא כזו כו'. וכתבו התוס', דאסמכתא הוי. וידוע מש"כ הריטב"א דלמה שיש אסמכתא, העיר הקב"ה שראוי לעשות כן. וי"ל, דאע"פ דמה"ת מתנת שכ"מ טעונה קנין, אמנם גדרה שעומוד הוא היורש במקום המורישו. ואפשר דסגי במה שנחשב מקבל המתנה במקום המורישו, להפקיע את שאר היורשים, דלא נימא ביה ירושה אין לה הפסק. ונראה דמטעם זה שייוהו כיורש, כדאיתא קמז: דאע"ג דמוכר שט"ח וחזר ומחלו מחול, מ"מ במתנת שכ"מ אין שאר יורשים יכולים למחול, דמקבל המתנה נחשב יורש (וע"ע קלג. שמלוה ע"פ גובה ממתנת שכיב מרע, ולא חשיב משעבדי אלא כירושה). והנה הרשב"ם חידש, דאף במתנת שכיב מרע במקצת דבעי קנין, מ"מ אין הירושים יכולים למחול. וצ"ע דכיון דבעי קנין, למה שתחשב מתנת שכיב מרע. אמנם לפמש"כ, דהאסמכתא דמתנת שכיב מרע, מיירי במקום קנין, ניחא (וע"ע ברשב"ם שם קיג:).

עטרת הסידים
ממשנת החסידות על פרשת השבוע

צָרוֹר אֶת הַמִּדְיָנִים
הוראה למעשה במשנת האוה"ח הק' - לרגל יומא דהילולא

בפרשתנו מצווים אנו **"צָרוֹר אֶת הַמִּדְיָנִים וְהִכִּיתֶם אוֹתָם"** וביאר פרשנדת"א רש"י הקדוש: **"צרור.** כמו זכור שמור, לשון הווה. **עליכם לאייב אותם".** ציווי זה הינו זירוז מיד ולדורות, כפי הידוע מספרי החסידות - ובראשם בעל התולדות יעקב יוסף - אשר כל פרשה ומצוה נוהגת בכל עת בכל מקום ובכל זמן ויש בה הוראה (תורה מלשון הוראה) ועצה לעבודת ה' בכל עת ובכל מצב.

לרגל יומא דהילולא רבה של מרנא האור החיים הקדוש זי"ע אשר כידוע גודל קרבתו למרנא הבעש"ט זי"ע, אשר אף הגרחיד"א זי"ע בספרו שם הגדולים מביא זאת (חלק הספרים מערכת א, וז"ל: אור החיים - פי' התורה להרב המופלא חסידא קדישא מ' חיים ן' עטר. ונדפס בוויניציא סביב לחומש עם תרגום ורש"י. **ושמענו כי עתה בפולוניא הם מחשיבים אותו הרבה ונדפס עוד שני פעמים. ונתעורר זה ע"י שהרב החסיד קדוש מהרר"י בעל שם טוב הגיד גדולת נשמת מהר"ח הנזכר.** ומענין לענין נציין מה שהביא בערך הגדולים: מהר"ר חיים ן' עטר - עיר וקדיש מק"ק סאלי ובא לעה"ק ירושלים ת"ו סוף שנת תק"ב. ואני הצעיר זכיתי והייתי בישיבתו הרמתה ועיני ראו גדולת תורתו עוקר הרי הרים וקדושתו הפלא ופלא. ולפי דורנו היה לב הרב מבעית בתלמוד והיה כמעין המתגבר. והן בעון הדור כמעט שכ"ב ובחדש תמוז תק"ג עלה לשמים בן מ"ז שנה זלה"ה. וחיבר חפץ ה', ראשון לציון. אור החיים. פרי תאר. וחכמתו ניכרת מספריו, אך זה אחד מעשרה מחכמתו ורוחב לבו וחורפתו הפלא ופלא וחופץ עליו כל היום סדר קדושה והבדלה מענייני העה"ז ורבו עזזו נוראותיו. בן אחותו ה' נר מערבי הרב המפולפל מאד מהר"ר אלעזר די אבילה ולשמע אזן שמענו נפלאות מתורתו זלה"ה, עכ"ל), נעיין במשנתו של רבינו האור החיים הקדוש אשר מתפרשת יפה פרשה זו הלכה למעשה, וזהו תורף דבריו הקדושים.

אמרה תורה 'כִּי יַצֵּר לָבֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו', ושורש ענין ה"יצר" ביאר האוה"ח הקדוש הוא: **"ואומרו ואליך תשוקתו כאן רמז כי יצר הרע יש בטבעו בחינת התשוקה להחטיא האדם כטבע שבאדם להתאוות תאוה ולחשוק זהב"**, דהיינו שורש היצר מבוסס ועומד על החמדה והתשוקה, (ובמשנתו הבהירה של הכהן הגדול מלובלין מתבאר שאם כן "ושורש היצר אינו לרע דהרי יש יצר טוב גם כן נקרא יצר דחשקות הלב הוא הנקרא יצר כאשר יש בו תוקף חשק חמדה ותשוקה לאיזה דבר טוב או רע זהו תוקף היצר". (תקנת השבין ו) ובאפשרות האדם להטות תשוקתו וחמדתו לטוב או ח"ו למטוב, וז"ל בספרו צדקת הצדיק (אות רמ"ח): **"עיקר האדם הוא החשק שבלב שבו הוא יתרונו על המלאכים והוא הנקרא יצר, יצר טוב ויצר רע כאשר הוא מגביר חשקו לטוב הרי זה טוב ואם לאו וכו'.** ואמרו ז"ל (סוכה נ"ב.) כל הגדול יצרו גדול **כי גדלות אחד על חבירו הוא רק כפי גודל החשק שלו לטוב דהיינו כח היצר** כי יצר טוב ויצר רע אחד זה לעומת זה בשני חללי הלב כפי החשק שבלבו בימין לטוב כן בשמאל לרע ולכך יצר רע גם כן גדול ..." עיי"ש עוד דברים נפלאים).

וידוע מה שכתב האוה"ח הק' בפרשת חוקת (טז, כב): שמביא 'הדרגות החפץ שיש לבורא' וזל"ק: "למעלה מהם השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה, אשר הם תוך הבשר, והוא מונעם מהכיר ה', והם מתעצמים לאהוב ה', ולשבחו ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אצל הבורא למעלה מהכל, וכמו שמבוארים הדברים בהרחבה בספר הזוהר גם בדבריהם ז"ל. ולזה נתחכם משה וריצה ה' בדבר שהוא חפץ בו, ואמר אלקי הרוחות **לכל בשר,** שאתה חפץ שאלהותך תהיה לרוחות בזמן שהם בבשר..."

ביותר בא הדבר לידי ביטוי בפרשת קטנה אשר גופי תורה תלוים בה - פרשת קדושים תהיו, הנוגע תמיד בכל עת ובכל מצב, בחדשי העיניים חדשי תמוז אב כפי שכבר הארכנו במאמרינו הקודם, וכך מאלפינו רבינו האוה"ח הק' בינה בדבריו הנודעים בפרשת אחרי וזל"ק: הנה האדון ה' צבאות נתחכם בצוותו מצוה זו ודבר נגד יצר הרע, שיאמר איך יכול אנוש טבעי למשול בתאותו אשר היא אנסתו, דבר זה הוא מושלל מהדעת שיחייב ה' שמירתו לכל בהשואה ... לכן הקדים ה' בתחלה דברו הטוב ואמר **דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם,** כי הן אמת במין אנושי זולת ישראל ישנו בטענה זו כי לא ימצא בכחו למנוע עוצם חשקו ממנו מה שאין כן אתם בני ישראל לצד היותי ה' **אלהיכם** והיא השגה אלהות בכח האלהי ינוצח כח הטבעי גשמי, כי הצורה תשלוט בחומר כשיסכים איש ישראל להתדבק בה' אלהיו ישלוט בטבעו, ... ולכן אמר ה' **כי אני ה' אלהיכם** פירוש להיות שבחינת הנשמה בה ה' משרה אור שכינתו באדם בסוד (תהלים עח) אהל שכן באדם ומצד זה יש כח באדם לנצח החפץ לפני הרצון."

וכפי אשר קובע רבינו בראשית דבריו שם: "נמצאת אומר שבא' מהב' תהיה מושללת מהאדם שליטה בעצמו בדבר זה ואין צריך לומר בהצמד ב' דברים ראות וחושב הן האדם חלוש כנגד תאותו, ואין צריך לומר אם ישלח ידו ואכל מעט מן הרע הזה הנה הוא מסור ביד תאותו. **מעתה תחבולות האדם להעיריך מלחמה נגד בחינה זו היא בשלילת ממנו ב' דברים ובזה תהיה נרכבת באדם תכונה לבל יתלהט אחר זה וישלוט הרצון בחפץ הטבעי** והוא טעם אמרו ז"ל (ברכות לד:) במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד, כי הצדיקים גמורים תכונת רצונם נוצחת החפץ מבלי צורך התעצמות מה שאין כן בעלי תשובה".

מעתה מפרש לנו רבינו הוראה למעשה בפרשתינו: "אכן נתכוון ה' במאמר זה לתקנתם של ישראל, לפי שכל אשר יטעום טעם חטא הטבעי השולט באדם שלא לרצונו לו יהיה שלא טעמו אלא בבחינת החושב קשה הוא להפרידו, וכמו שהארכתי בפרט זה בפרשת אחרי מות (ויקרא יח) בפסוק כמעשה ארץ מצרים וגו', **וכל עוד שלא נפרד, מהחוטא תאות הדבר ותשוקתו אליו הוא מושלל מהכפרה, ...** ואמר צרור את וגו', **הכונה בזה להקדים לשנוא המחטיאים גם להתעיב הערב והטוב הבא מהם לאבד כל עץ נחמד וכל מעיין מתוק וכל טוב הבא מהם על אשר גרמו להם עשות רע,** והוא על דרך אומרו (תהלים קל"ט) הלא משנאיך ה' אשנא פירוש משנאיך כאלו אמר משניאיך שגורמים לשנאת בחור בטוב כדרך שדרשו ז"ל (שבת קיד:) בפסוק כל משנאי אהבו מות אל תקרא וכו', **ובאמצעות מחשבה זו תהיה מתרחקת תאות העבירה מהם ותהיה להם לזרה כי על העבר שונאים הסובב ויולד בהם טבע אלהיי, ומדה זו מדה סגוליית היא לחפץ בחיים", ובזה יתכפר עון הקודם במחשבת עבודה זרה גם בארס תאות הניאוף ולא יהיה בהם נגף.** והוא מאמר הכתוב כאן צרור את המדינים פירוש יהיו לכם בגדר צר ואויב לשנאתם ולשנא כל הערב מהם להשחית עצם ולקלקל מעיינותיהם זה תמורת מה שהתאוו להם, וזו היא אחד מתקוני התשובה, ואמר צרור לשון הווה פירוש יגבירו בהם השנאה עד בדר שיהיה נקבע בהם טבע הצרירות כו' עיי"ש.

וכעין הדברים הללו פירש הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע בשם אביו הרה"ק רבי יהושע זי"ע לפרש משי"כ רש"י עה"פ "ונקרב את קרבן ה' .. לכפר על נפשותינו לפני ה'", ופירש"י, "לכפר על הרהור הלב **של בנות מדין",** ותו"ד הוא אשר אפילו אנשים צדיקים ח"ו יכולים להיכשל במחשבה רעה מכח מחשבות הרעות של הרשעים, (עי' נו"א בראשית ד"ה והאדם) ואמר בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (אמרי פנחס עניינים פ) שהעצה לכך הוא "אהבי ה' שנאו רע שמר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם" ע"י שנאת הרשעים דוחים את המשחבות הרעות שלהם. וע"כ עליכם לאייב אותם בכל תוקף שמחשבותם הרעות לא יזיקו לכם. וע"ע כעי"ז בספה"ק דברי חיים להאי גאון וקדוש רבי חיים מצאנז זי"ע על פסוק זה ותמצא נחת.

עטרות ודיבון
תחקירים בפרשת השבוע

אנו ממשיכים בע"א את המאמר מהשבוע שעבר שעסק בענייני הגאולה. המאמר יעסוק השבוע בחילוקי הגישות אל המצב בארץ ישראל כיום שהשלטון נתון בידי מפירי ברית. עיקרי הדברים לקוחים מהספר 'התקופה בסערת אליהו' מהגרי"א ווינטרוב זצ"ל שהתנגד לסגנונו של ספר קול התור ולדעתו הוא מזויף. לעומתו נתחבר ספר 'אחרית כראשית' מהגאון ר' אריה שפירא שליט"א, המבסס את הגישה של בית מדרשו של הגרי"ש זילברמן זצ"ל, לפיה ספר 'קול התור' הוא יתד בל תמוט.

ונפתח בדברי הגר"מ שטרנבוך שליט"א בספר תשובות והנהגות ח"ד סימן שכח שכתב וז"ל, **וממרן הגאון בדריסק זצ"ל שמעתי, דמי שאומר שכעת בארץ ישראל אין שיעבוד מלכיות, כופר הוא בחז"ל שאמרו אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות לבד, ואי נימא היום בארץ ישראל קיבוץ גלויות ואין שיעבוד מלכיות, הלוא זהו כבר משיח. ועל כרחך שתחת מלכות עם מינות הוא עדיין שיעבוד מלכיות, וקיבוץ גלויות נחשב רק "וקבצנו מן הגויים להודות לשם קדשך" דוקא.** וכוונת הגרי"ז לדברי הגמ' ברכות לד:, **אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה א-לוקים זולתך. ופליגא דשמואל, דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ.**

אמנם נראה שדווקא בנקודה זו מסכימים ב' הספרים הנ"ל דלא כדברי הגרי"ז וכמו שיבואר.

כתוב בתיקו"ז (עמ' 330 בדפוס עם בי' הגר"א) עה"פ כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו וז"ל כי הנה הסתו - **עבר שולטנו דשאר ממנן דאומין.** הגשם חלף הלך לו - **שלטנותא דערב רב.** מבואר דישנם ב' מיני שלטון על כנסת ישראל; שליטת אוה"ע ושליטת הערב רב. ובגמ' ברכות יז. רבי אלכסנדרי בתר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי וידוע **לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות.** ואיתא בזוהר ח"ג דף רלב: שערב רב דומים לשאור שבעיסה ואומות העולם דומים למוץ שבתבואה. ומבאר הגר"א וז"ל, **שאור שבעיסה שהיא בתוך העיסה דוגמת ערב רב בתוך ישראל, משא"כ מוץ שהוא מבחוץ דוגמת אומות העולם, וזה שאמרו שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות.** ומבואר בזוהר שם, שמטעם זה הערב רב מעכבים את ישראל בגלות יותר מאומות העולם.

וכתב ע"ז הגריא"ז, **מבואר בזה שיש ב' סיבות לעיכוב הגאולה, שלטון אוה"ע ושלטון הערב רב. רק במקום שהיה כבר כלה גבול שלטון האומות, עדיין נמצאת הסיבה השניה המארכת תקופת הגלות. והוא ענין פרשת נצבים שאחרי פרשת כי תבא וזהו חידוש העברת הצורה משעבוד מלכויות לרשע שהשעבה משחקת לו כי עיכוב זה הוא סיבה חדשה לא מעיקר גזירת שעבוד מלכויות שבתקופת גלות אדום** עכ"ל. ומבואר דס"ל שתקופת שלטון הערב רב באמת איננה מכלל השעבוד מלכויות. ובהכרח הוא כן משום דכדי ששלטון הערב רב יוכל להעמיד את צורתו עד תכליתה הוא מוכרח להיות באופן שיהיה מופקע משלטון הערב רב.

ובספר אחרית כראשית הביא דברי הגר"א בביאורו על הגמ' ברכות הנ"ל שכתב וז"ל, **אלו ואלו דברי אלוקים חיים כי שני ימות המשיח הן** כו'. ובספר אמרי נועם [ביאורי אגדות מהגר"א] האריך יותר, **ואלו ואלו דברי א-לוקים חיים הם כי ב' ימות המשיח הן. היינו ימות משיח בן יוסף, וזה תליא בזכות כמו שאמרו זכו אחישנה, ואם זכו היה מתחיל מתחילת אלף החמישי כמו שאמרו ב' אלפים ימות המשיח, ואז אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד גלויות אבל עשיו לא יפול בידו, ואח"כ באלף השישי כשיבוא הזמן בעתה יבא עשו עם גוג ומגוג על ה' ועל משיחו ויפלו כולם ביד משיח בן דוד.**

למדנו דתרוויהו סברי ע"פ דברי הגר"א, דבסוף הגלות יחלוף הזמן דשעבוד מלכויות גם קודם שיבוא משיח בן דוד ודלא כהגרי"ז. אמנם נחלקו מחלוקת גדולה בהסברת העניין של קיבוץ הגלויות הנראה לעיניינו.

ז"ל הגריא"ז **נמצא דחזרתם של אחינו בנ"י כהיום לארה"ק, אין ענינו כלל מהלך השייך לקיבוץ גלויות. רק היות שכאן הוא המקום שבו יתראה כל עיצוב דמותו של שחוק השעה לרשע, ועדיין צריכה כנס"י לרדת לתוך שאול תחתית הזו של הגלות להתברר, על כן מתקבצת כאן קומתה להתנסות ולהתברר ורק אחר בירור זה אז הנצנים נראו בארץ דזהו זכות אבות כנ"ל.** ודעתו נראה דזמן שלטון הערב רב הוא עומק הגלות, ואין אלו עדיין ימות המשיח. ולדבריו פשוט שאין ענין לעלות לארץ ישראל ולהכנס תחת שלטון הערב רב [היינו מצד ענייני הגאולה, אבל מצד מצות יישוב ארץ ישראל זה ענין בפ"עו ואין כאן מקומו].

לעומת זאת, לדעת 'אחרית כראשית' התגברות הערב רב היא תהליך המקביל לזמן המכונה 'ימות המשיח', ומבסס ד"ז על ב' לשונות של הגר"א. הא' שכתב, **וזה סוד עקבות משיחא כו' ור"ל בימות המשיח שאז וידו אחזת בעקב עשו סוף העוה"ז כו' והב' שרוב מאותן תתקע"ד דורות [שנגזרו להבראות קודם שנברא העולם ולא נבראו עיין חגיגה יד ע"א] הוא עכשיו בסוף הימים בעקבות משיחא חוצפא יסגא ואמרו שהן עזי פנים בדור והן הערב רב כו'.** ומבואר דשלטון הערב רב הוא בעקבות משיחא וגם שעקבות משיחא הן ימות המשיח.

ויש בדבריו אריכות גדולה וקצרה הירעיה מלהביאם בשלמות. אבל יסוד דבריו שם דישנם ב' שלבים בשיבה לארץ. הנה הכתוב אומר **ושב יקוק א-לוקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים.** מבואר מכפל הלשון, דישנם ב' שלבים בשיבת הארץ. והרמב"ן בפי' שה"ש [עה"פ האלף לך שלמה] מביא עוד את הפסוק בישעיה **אקבץ עליו לנקבציו** שמבואר מזה שיש קיבוץ אחר קיבוץ. וכתב שם שהקבוץ הראשון יהיה ברשיון מלכי האומות ובעזרתם ילכו לארץ ישראל, ואפשר שבין שתי קבוץ גלויות אלו יהיה זמן **מרובה.**

ומסקנת 'אחרית כראשית', **ואחר שידענו חפץ ה' המתחיל קיבוץ גליות ישראל, החובה על ישראל לקום ולעלות ציון אל ה' אלקינו, וזה גם תפקידם וזכותם בבחינת זכו אחישנה.**

עטרת צדיקים

עיון במעשי הצדיקים לרגל יומא דהילולא

הרה"ק רבי יעקב ארי' מראדזימין זי"ע

ח"י בתמוז תרל"ז

ואת אחיכם הקטן תביאו אלי

איש חסיד היה בעיירה ווארקא ושמו ר' שלמה גוטערמאן, איש ירא את ה', שהתפרנס מיגיע כפיו. משהפציע אור החסידות בשמי פולין, נתקרב אליה ר' שלמה, ומזמן לזמן היה נוסע ללובלין להתחמם לאורו של הרבי הקדוש - "החוזה". עם זאת, בשובו לווארקא לא פנה לבית מדרשם של החסידים, אלא המשיך להתפלל בבית המדרש המיוחד לבעלי מלאכה.

בן חביב היה לו לר' שלמה, "יעקלי" שמו. משחר חייו התבלט יעקלי בהתנהגותו המופלאה, ונפשו השוקקה לחזות בנועם ה' הוליכה אותו לבית המדרש החסידי בעיר, תפילתם של תלמידי ה"חוזה" הלהיבה אותו, עד שקבע שם מקום לתפילתו.

לקראת הימים הנוראים המתקרבים, התארגנו כמה מבאי ה"שטיבל" לנסוע לובלינה, אף לצעיר הנלהב, שנתחבב על המתפללים הוצע להצטרף אליהם, אולם הוא סירב ונימוקו עמו: "אינני ראוי עדיין לכך". שאר מתפללי בית המדרש מילאו אפוא את ידיהם של הנוסעים, ומסרו להם "פתקאות", שבהם רשמו את שמם ושם אמם, על מנת שזכרם יעלה לטובה בפני ה"חוזה" בימי הרת עולם. בדחילו ורחימו מסר גם יעקלי את ה"קוויטל" שלו לידי הנוסעים.

בבואם ללובלין מילאו את שליחותם נאמנה ומסרו את הפתקאות לידי רבם. ה"חוזה" נותן את עיניו הצופיות עליהם. משהגיע לפתקא של "יעקב אריה בן בינה" אורו עיניו, ובקול נרגש קרא לעומת אנשי שלומו שהגיעו מווארקא: "צעיר זה מוצא חן בעיני, בביקורכם הקרוב הביאוהו אלי!".

לשמע הזמנת ה"חוזה" התלהטה בלבו של יעקלי התשוקה להסתופף בצלו, עד כדי כך שלא רצה להמתין עד שתזדמן לו עגלה הנוסעת אל לובלין. מווארקא פנה לדרך הפונה אל לובלין והמשיך את דרכו רגלי, לעיר משאת נפשו. הדרך הייתה מושלגת, ההליכה היתה קשה ובמשך ימים רצופים אף ניתך מטר סוחף, אך יעקלי אינו נרתע מסבלות הדרך. ללובלין הגיע אפוא, כשהוא רטוב עד לעצמותיו, וקודח מחמת צינה שתקפה אותו, אך אין הוא משית לבו לכך, בהתלהבות ניצבו רגליו על סף בית המדרש.

ה"חוזה" הרגיש מיד בבואו וביקש להביא לפניו את הצעיר מווארקא. המקורבים סובבו אפוא לחפש אותו באכסניות, עד שמצאוהו בבית המדרש והכניסוהו מיד לחדרו של ה"חוזה", ובפגישתם הראשונה נתקשרו הלבבות. ה"חוזה" קיבלו בחיבה יתירה, וכבר למחרת היום הושב הצעיר בין האריות שבחבורה. ה"חוזה" אף אצל לו אותה שעה את ברכתו "חרוד תחרד מפני ה' אלקיך", וכל ימיו כשהגיע שעת התפלה היתה חרדה תוקפת אותו מאימת הקב"ה כברכת רבו.

בנתיבי פשיסחא

כאשר הוקם חצר קדשו של היהודי הקדוש מפשיסחא היה רבי יעקב ארי' נמנה על גדולי התלמידים, ולימים, לאחר הסתלקותו של היהודי הקדוש, המשיך לדבוק בממלא מקומו הרה"ק הרבי רבי בונם.

לעתים היה נוסע להיכלו של הרה"ק המגיד מקאזניץ, ואף כאן זכה להתקרבות יתרה, אם כי היה אז צעיר לימים. המגיד, שהוזמן על ידי הגבירה המפורסמת תמר'ל להשתתף בחתונת בנה בווארקא, השתתף גם בחתונתו של רבי יעקב ארי', שנערכה אף היא באותם הימים בעיירה זו, עם בתו של רבה של ריטשעוואל.

לאחר נישואיו העתיק רבי יעקב ארי' את ביתו למקום מגורי חותנו, ריטשעוואל, אך נשמתו בפשיסחא, בלובלין או בקאזניץ, שכן הרבה האברך הצעיר לחסות במחיצת רבותיו, ובכל הזדמנות שהיא היה יוצא מביתו ונוסע אליהם להתבשם מתורתם וליהנות מזיווים.

רבו המובהק היה הרבי רבי בונם, ומדי דברו בו היה מזדקף מכיסאו ומכנהו בסילודין: "דער הייליגער רבי". באחת השיחות הגדיר את מעמדם של שלשת רועי החסידות בפולין: הרבי, הוא ה"חוזה" מלובלין, הסתיר את עצמו ברוח הקודש, "היהודי הקדוש" בגאונותו, ואילו אצל הרבי רבי בונם ראו את החסידות במקורה ובזוהרה האמיתי!

בהנהגת העדה

שנים קשות עברו עליו לאחר שהקים את ביתו בריטשעוואל. חותנו הוריש לו את כיסאו כרב בעיירה זו, אך שכר הרבנות היה מצער ולא היה בו לכלכלת הבית. רבי יעקב ארי' עצמו שהתעלה לחלוטין מעסקי העולם הזה, הפך לאחד ה"יושבים" בפשיסחא, ואילו זוגתו הצדקנית, שהיתה צריכה לכלכל את ילדיה, לחם לפי הטף, עמלה קשות בעבודה מפרכת, אף החזיקה פרה בביתה והתפרנסה מחלוקת חלב לבתי השכנים, ובלבד שבעלה יעסוק בתורה ובעבודה באין מפריע.

בימים ההם נתפנתה משרת הרבנות בקהילה קדושה ראדזימין, ופרנסי הקהילה נתנו עיניהם ברבי יעקב ארי' להתעטר בו כאלוף לראשם. בתחילה ניסה לברוח מן השררה, אמנם גברו עליו הפצרותיה של הרבנית אשר כבר יכלה לסבול חרפת רעב, וביקשה שיקבל את משרת הרבנות המציעה משכורת כבודה בצידה.

משישב רבי יעקב ארי' על כס הרבנות בראדזימין, יצא שמו בכל קצוי ארץ, והמונים נהרו אליו לשאול בעצתו ולהתברך מברכות פיו, והוא פעל ישועות עצומות בקרב הארץ. רבי יעקב ארי' אף נודע במאמציו לקרב נפשות נידחים, ורבים השיב מעון.

בהערכה מיוחדת התייחס להמוני העם שימינו של הקב"ה פשוטה לקראתם, ואם כי לא זכו לאורה של תורה, נפשם חפצה להתדבק עם קונם, ובהתלכדותם יחד על שולחן רבם, עם חסידים ואנשי מעשה, מתעלים אף הם ובאים על תיקונם.

יש שנתן בעצמו לחולים רפואות מועילות או סגולות על פי קבלה, ויש שהיה נותן קמיעות, והרבה קמיעות שנשארו ממנו פעלו ישועות ונפלאות גם בדורות הבאים.

רבי יעקב ארי' זכה לאורך ימים ושנים, ובערוב ימיו נודע למשגב כאחד מזקני צדיקי הדור.

בשלהי הקיץ תרל"ז, חלה רבי יעקב ארי' והוא הובל לבית הרפואה בווארשא, ויהי ביום השישי ח"י בתמוז הורע מצבו. כחצות היום ירד ממיטתו, באמרו שעליו להשלים אחד מחיבוריו, ובכוחותיו האחרונים נטל את הקולמוס לידו והעלה בספר דבריו האחרונים שבכתב, עד שהגיעה שעתו להסתלק מן העולם הזה. הוא חזר למיטתו, נטל את הטלית קטן על ראשו, וכך השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה, ובו ביום, בערב שבת אחר חצות, הובא למנוחות בבית החיים דווארשא.

כחמישים שנה לאחר פטירתו הובאו לדפוס חלק מחידושיו בספר שנכתבו בעצם כתב ידו בספר "דברי אביב": "לגלות צפונות במדרשי חז"ל ולהאיר בעיני בני ישראל את הדרך בעבודת השי"ת ולקרב לבם אל אביהם שבשמים". עשרות בשנים לאחר מכן הובא לדפוס חלק נוסף מכתביו הוא ספר "ביכורי אביב".

רבי יעקב ארי' השאיר אחריו ברכה, צאצאים רבים שהלכו במסילתו הישרה, ביניהם כמה מצדיקי דורנו שליט"א הנושאים את שם קדשו וממשיכים דרכו בקודש.

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אכי"ר.

עטרות של שבלים

פלאות ופרפראות

כשהצדיק כועס - הוא מבטל דינים

פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי (כא, יא).

בספר הקדוש נועם אלימלך כתב איתא:

"או יאמר, על דרך הפשוט, דהנה כבר דקדקנו, כתוב אחד אומר (תהלים נב, ג) 'חסד א-ל כל היום', וכתוב אחד אומר (שם ז, יב) 'א-ל זועם בכל יום. ונראה, שלפי כשיש דין למטה אין דין למעלה, והיינו כשהצדיק רואה איזה שפלות מהאדם והוא מוכיחו על פניו וכועס עליו על עשותו זאת הוא כמו דין, הוא פועל שמבטל מעליו הדין מלמעלה, וא-ל נקרא הצדיק כמו שנאמר (בראשית לג, כ) ויקרא לו א-ל אלוקי ישראל, ודרשו (מגילה יח, א) שהקב"ה קרא ליעקב א-ל, והיינו, בזמן שא-ל הוא הצדיק זועם בכל יום למטה אז חסד א-ל כל היום, ונמצא צדקו יחדיו ב' הפסוקים. וזהו אלקים בארמנותיה (תהלים מח, ד) העולם הזה נקרא ארמון, על דרך שאמרו (אבות פ"ד טז) התקן עצמך בפרוזדור, ואלוקים הוא דין, והיינו כשיש דין בארמנותיו למטה, אז נודע למשגב - פירוש אז נודע יתברך למשגב, פירוש למחסה ולמסתור מכל נזק. וזהו 'בקנאו את קנאתי ולא כליתי', מתוך שעשה בהם דין למטה, לזה לא כליתי אותם, כי נתעורר עליהם הרחמים הגדולים, אמן כן יהי רצון".

ויש להוסיף כאן את מאמרו הנפלא של הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע בספרו 'גנזי ישראל' בפרשתנו, על פי מעשה שאירע בבית אבותיו הקדושים זי"ע, וזה לשונו:

"איתא (במדרש רבה כא, א): 'הנני נותן לו את בריתי שלום, אמר הקב"ה, בדין הוא שיטול (פנחס) שכרו', ואינה מובנת כוונת המדרש.

ונראה לי, על פי מה ששמעתי בעת שהיה זקני הרה"צ ר' שלום זצ"ל מפרוהוביטש (הרה"ק רבי שלום שכנא היה בנו של הרה"ק רבי אברהם המלאך ואביו של הרה"ק רבי ישראל מרוזין) אצל חותנו הרה"צ ר' נחום זצ"ל מטשערנוביל (הרה"ק בעל 'מאור עינים'), היתה (שם בעת ההיא) מקשה לילד ובעלה היה כפוף (נכנע למרותו) להרה"צ ר' שלום, ובני ביתו רצו שילך להרה"צ ר' נחום שיתפלל עליה, שהוא היה זקן, ויבוא אליו והשיב לו מה לי ולך, לך אצל רבך (רבי שלום), וילך בפחי נפש אל רבו, וכבר היה ישן, וידפוק בחזקה ויעמוד משנתו וישאל מה לך, ויספר לו את בקשתו, וירגש (וירגז) עליו ויאמר אליו, איך יש לך עזות להעירני משנתי, ואחר כך אמר לו מזל טוב, זוגתך ילדה לך בן, ובבוקר כאשר בא האברך לבית המדרש הלך לקראתו הרה"צ ר' נחום וישאל לו מה עושה זוגתך, ויספר לו כי כבר ילדה, וישאל לו אנה היית, ויספר לו את כל הדברים, ויאמר הצדיק על זה: המצאת כזאת לא יכולתי לפעול, שבאמצעות דינים יבטלו דינים...

ובזה נוכל לומר גם כוונת המדרש, כי אם היו שורים על ישראל דינים והיה קשה מאד לבטלם, הנה פנחס המציא המצאה חדשה, ובזה אשר עשה דין בזמרי ביטל הדינים מעל ישראל, וזה ביאור הדברים של המדרש 'בדין' הוא שעשה 'הוא שיטול שכרו', לקבל רחמים על עצמו ועל ישראל", ע"כ דברות קדשו.

כשאדם פשוט כועס - נשמתו מסתלקת ממנו ח"ו

וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַה' כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד (כח, ג).

בספה"ק זאת זכרון להרבי מלובלין - החוזה זי"ע איתא:

"**כבשים** לשון כובש כעסו פי' להיות מעבירין על מדותיהם, עי"ז תהי' **בני שנה**, כמ"ש בגמרא על בן שנה שאול במלכו שלא טעם טעם חטא, כי המעביר על מדותיו מעבירין ממנו פשעיו, וזה **בני שנה. תמימים** הוא שלא תהי' לכם גאווה מזה, והנה הבעל גאווה נקרא בעל מום כידוע על הרים גבנונים, וזהו **תמימים. שנים ליום**, פי' מעת לעת שנים, בבואו לביתו שחרית מבית הכנסת וערבית, צריך לקבל עליו קודם בואו לביתו שלא להקפיד כלל, כי בבית הכנסת לא שכיח וכן בשוק להקפיד, כי אם בביתו שכיח, עי"ז תהיה **עולה תמיד** ולא יורד, כי בכעס מסתלק הנשמה חלילה הוי יורד וזה אומר **עולה תמיד**".

לתגובות הערות והארות: 10atarot@gmail.com • מרכז מוסדות דזי'קוב בא"י רח' האיילות 20, גבעת זאב